

Boer maar ook nog boekhouder?

Durk Tuinier

AVM CCLB Accountants
Postbus 2330, 8901 JH Leeuwarden
Telefoon 058-887887, telefax 058-890595

Ed van Eenige

Landbouw Mij. Friesland/Flevoland (LmF)
Postbus 613, 8901 BK Leeuwarden
Telefoon 058-133441, telefax 058-126040

agro informatica 6(3) / juni 1993

Referaat

In dit artikel wordt een beschrijving gegeven van hoe in de studiegroepen Informatisering/Automatisering van de Landbouw Mij. Friesland/Flevoland (LmF) omgegaan is met de boerenboekhouding op de computer. Naast het verzorgen van de boekhouding komt de boekhouder/accountant de laatste jaren ook vaktechnisch dicht bij de hun klanten, de boeren te staan. Er is in dit artikel gekozen om de ontwikkelingen in een wat breder perspectief te belichten.

De samenwerking tussen AVM CCLB Accountants en Landbouw Mij. Friesland/Flevoland op dit gebied is voor beiden vruchtbaar geweest en heeft in ieder geval voor boeren en boerinnen resultaat gehad.

Verplicht boekhouden

Ondernemers zijn wettelijk verplicht 'boek' te houden van het financiële reilen en zeilen van hun bedrijf. De fiscus wil weten welke bedrijfsresultaten zijn gegenereerd om die vervolgens te belasten. Een ondernemer tracht een zo goed mogelijk inkomen uit het bedrijf te halen zonder daarbij al te veel belasting te betalen.

Verreweg de meeste agrarische ondernemers laten hun boekhouding verzorgen door een boekhouder, boekhoudkantoor of accountantskantoor. Verondersteld mag worden dat bij deze instanties veel kennis aanwezig is over de betreffende bedrijfstak. Regels en regelingen zijn bij de wat grotere en gespecialiseerde boekhoud- of accountantskantoren goed bekend en de ondernemer doet daar direct of indirect zijn voordeel mee.

Boekhouder als bedrijfskundig adviseur

De boekhouder/accountant is van oudsher een specialist op het gebied van belastingen en bedrijfseconomie. Veelal wordt de boekhouder/accountant ingehuurd voor de belastingaangifte en vooral voor de beperking van de belastingdruk. Om tot een goede aangifte te komen moet er een goede administratie gevoerd worden.

De laatste jaren wordt de boekhouder/accountant geconfronteerd met een toenemende vraag naar meer adviezen over het bedrijf. Wat zijn de sterke en zwakke kan-

ten, hoe zit het met de financiering, hoe staat het bedrijf er voor, nu en in de toekomst.

Naast het basisprodukt boekhouding wordt een behoorlijk pakket dienstverlenende activiteiten aangeboden op terreinen waarop deels ook andere gespecialiseerde, deels gesubsidieerde, voorlichtingsdiensten actief zijn. Het gevolg laat zich raden: een groeiende concurrentie op het gebied van agrarische voorlichting en dienstverlening.

De boekhouder/accountant heeft het voordeel dat hij door het bestaande contact over de boekhouding gemakkelijk ook meer betaalde diensten kan aanbieden. Zijn nadeel is echter dat boekhoudkundige en fiscale kennis geen garantie bieden voor deskundigheid op deelgebieden van de bedrijfsvoering op het agrarisch bedrijf.

De boekhouder/accountant zal heel wat bij moeten leren om als bedrijfskundig adviseur op te treden.

Voorlichting en dienstverlening

Boeren kunnen voor tal van diensten gebruik maken van de Sociaal Economische Voorlichting (SEV) en de Dienst Landbouw Voorlichting (DLV). Bij deze diensten is de laatste jaren veel veranderd in organisatorische en kwalitatieve zin. Er werken specialisten op diverse gebieden. Zeker in Friesland slaagt de DLV erin om

goede technische en rendementsgerichte dienstverlening te verzorgen. De SEV helpt de boer met sociaal-economische vraagstukken. De voorlichting is bij SEV en DLV meestal gratis. Voor dienstverlening moet steeds vaker betaald worden. Een grondige verkenning van de markt op het gebied van voorlichting en dienstverlening, waarin de produkten plus de kwaliteit en prijs van die produkten duidelijk wordt, is voor een boekhoud/accountantskantoor van belang.

De ontwikkelingen in de relatie klant boekhouder/accountant wordt naast het genoemde, beïnvloed door toename van goede en gebruikers-gerichte programma's, procesautomatisering, de behoefte aan eenduidige en eenmalige gegevensformulering en -vastlegging en het elektronisch transport van deze gegevens.

De laatste vier jaar is in grote lijnen een kader ontstaan van de ontwikkelingen met betrekking tot computermatige verwerking van boekhoudgegevens door de boer of boerin. In die vier jaar is binnen de Studiegroepen Informatisering/Automatisering van de LmF het boerenboekhouden met de computer opgepakt.

Studiegroepen vragen actuelere bedrijfsinformatie

De studiegroepen waren voordat het computerboekhouden opgepakt werd al geruime tijd werkzaam met het VAMPP-pakket. De nodige ervaring met bedrijfsanalyse werd opgedaan. Belangrijk punt daarbij was dat schattingen over inkomstendering door minder sterke facetten in de bedrijfsvoering de aanleiding vormden tot planmatige aanpak, verbeteringen en hoger rendement.

Als logisch gevolg en door vragen op het financieel-technische vlak groeide in de groepen de behoefte aan actuele informatie over het reilen en zeilen van het bedrijf. Die behoefte kwam voort uit het beoogde management-voordeel van boekhouden door de boer zelf, door een betere bedrijfsvoering op operationeel- en tactisch niveau.

De gedachte daarbij was dat de financiële gegevens op het bedrijf aanwezig zijn en daar ook zoveel mogelijk worden verwerkt. Informatie die af te leiden valt uit de financiële gegevens, na toevoeging van hoeveelheidsgegevens, zoals technische en economische overzichten en de periodecijfers, zou door het programma gemaakt moeten worden. Verder speelde nog de vraag of de gegevens van de eigen computerboekhouding verwerkt konden worden door het boekhoud/accountantskantoor waarbij men aangesloten is.

Men realiseerde zich dat er een lange weg te gaan was voordat de gegevens voor een groot deel op het eigen bedrijf ingevoerd en verwerkt konden worden. Omdat de boekhouder degene is die de gegevens controleert en aanvult tot het wettelijk vereiste om tot aangifte te komen, moet duidelijk geregistreerd worden op welke boekingsstukken de boekingen betrekking hebben.

Eerste stappen naar boerenboekhouden

Een eerste experiment werd gedaan met hulp van een accountant en met een niet specifiek agrarisch boekhoudpakket. Een dergelijk pakket was toen nog niet in de markt. Daarnaast was het Geüniformeerd Rekeningschema Agrarische Sector (GRAS) nog niet voorhanden. Er is begonnen met een standaard boekhoudpakket met een aangepast rekeningschema. De groepen waren wat boekhoudkennis betreft niet op de hoogte en leverden de boekhoudbescheiden ongecodeerd bij de boekhouder/accountant in.

Er werd na wat basiskennis begonnen met het verwerken van een kasstaat. Eerst leren coderen aan de hand van de lijst van rekeningnummers, dan invoeren in het journaal en vervolgens na controle van de uitdraai hiervan doorboeken naar de grootboekrekeningen. Daarna nog eenzelfde handelswijze vanaf bankafschriften. De eerste ervaringen vielen niet tegen. Het werd wel duidelijk dat een goede zoekstructuur voor rekeningnummers belangrijk was. Daarnaast bleek er de nodige verwarring te zijn waarom sommige pos-

ten op bepaalde rekeningnummers geboekt moesten worden.

Nadat posten betreffende de in- en uitgaande geldstroom in een periode van drie maanden op een melkveebedrijf ingevoerd en doorgeboekt waren, werd aandacht besteed aan de invoer van boekingen ten behoeve van de afsluiting van de periode. Hiervoor was theoretische boekhoudkennis nodig en hier beten de deelnemers zich doorheen.

Evaluatie eerste stappen

Bij de nabesprekingen kwam het volgende naar voren:

- De eerder opgedane werkervaring was een voordeel;
- De basiskennis bleek voldoende houvast te bieden om met het programma te kunnen werken;
- Het invoeren van de boekingen was meegevallen door het herkenbare patroon;
- Voor het vinden van de goede rekeningnummers voor de tegenboekingen werd een zoekschema als vereiste gezien;
- Boekingen voor de periode-afsluiting zijn zelf te doen, maar omdat de boekhouding financieel betrouwbaar moet zijn, moet een definitieve periode- of jaarafsluiting door de boekhouder gemaakt worden;
- Bijgewerkte grootboekrekeningen alleen voor een fiscale verantwoording werd als te weinig resultaat gezien;
- Aantallen en eenheden moeten kunnen worden ingevoerd;
- Overzicht met betrekking tot de geldstroom in het bedrijf moet gegeven worden;
- Liquiditeitsoverzichten, technisch economische overzichten of bedrijfseconomisch periodeverslag en winst- en verlies-rekening dienen tot de standaard uitvoermogelijkheden te behoren;
- Er moet een planning in het programma opgenomen kunnen worden;
- Voor nacontrole, ook door de boekhouder/accountant, moet er een duidelijke

lijke registratie per boeking komen waaruit de relatie blijkt met het fysieke boekingsstuk.

Vervolg eerste stappen

Kortom het leren werken met een computerboekhouding is snel en goed te doen. De programmatuur moet met ingevoerde gegevens meer kunnen dan alleen grootboekkaarten en tussen)-balansen tonen. Voor de boerenbedrijfsvoering is een specifiek boekhoudpakket vereist. Bepaalde boekingen zullen door de boekhouder/accountant gemaakt moeten worden. Er is een goede samenwerking met de boekhouder/accountant nodig.

Inmiddels had een aantal studiegroepleden gepraat met hun boekhouder/accountant en van die kant waren de reacties verschillend. Een aantal boekhouders gaven het advies er niet mee te beginnen, want een boer is geen boekhouder. Een aantal gaven aan er niet aan toe te zijn dat klanten een computerboekhouding gaan voeren. Anderen vonden het zinloos, omdat de gegevens alsnog in het eigen systeem ingevoerd moesten worden. Het grootste struikelblok bleek echter dat er een grote variatie was aan rekeningnummers en wijzen van boeken.

Na afloop van het experiment werd in de groepen besloten op dat moment niet verder te gaan met boekhouden op de computer. Men wilde wachten totdat er een boekhoudpakket op de markt kwam, dat aan de eerder gegeven aandachtspunten kon voldoen.

Agrarisch financieel managementsysteem

Twee jaar later kwam Ricardo op de markt, waarmee door de groepen de draad van het computerboekhouden weer opgepakt werd. In samenwerking met AVM CCLB werd Ricardo eerst in twee groepen grondig doorgespit. Deze samenwerking is tot stand gekomen omdat zowel van de zijde van AVM CCLB als van de LmF de behoefte was om ervaring op te doen met het gebruik van Ricardo.

Voor AVM CCLB was het van belang te weten hoe Ricardo in de praktijk zou functioneren voor zowel de klant als de organisatie. Er werd vanuit gegaan dat de nodige aandacht aan produktontwikkeling, organisatie en acceptatie door werknemers gegeven moest worden. Aanpassingen waren nodig om het produkt goed afgestemd te krijgen op de eigen wensen en kwaliteitseisen van de organisatie en de klanten/gebruikers.

Voor de LmF was het van belang met de studiegroepleden erachter te komen hoe ver gegaan kan worden met het maken van gewone boekingen en de boekingen ter afsluiting van een periode. De uitvoer van het programma met betrekking tot technisch economische overzichten, winst- en verlies-rekening en liquiditeitsoverzicht op grond van de eigen bedrijfsgegevens moest getoetst worden op praktische en informatieve waarde voor de boer zelf. Daarnaast werd het van belang geacht dat de boer in redelijke mate zelfstandig zou kunnen werken met het pakket.

Zelfstandig werken met begeleiding

Na het grondig doorspitten van het pakket hebben de studiegroepleden het pakket aangeschaft, omdat men niet vrijblijvend met het pakket wilde werken. De stap werd tevens gezet om verdere produktontwikkeling van de gebruikerskant te stimuleren.

De groep heeft geen cursus gedaan maar is intensief begeleid op grond van wat achtereenvolgens aan de orde was. Het invoeren van boekingen werd snel geleerd en hierbij bleek een aantal zaken praktischer en gebruiksgericht te kunnen. Met name het splitsen van nota's gaf de nodige problemen. Toch werd de oplossing niet gezocht om moeilijke nota's maar door de boekhouder te laten invoeren, hoewel die oplossing van de kant van de boekhouders al snel voorgesteld werd. De boekingen voor de afsluiting van de periodes bleken door de boeren goed ingevoerd te worden, na het invullen van een staatje wat opgesteld was door AVM CCLB.

Omdat de boekhouders van de studiegroepleden op verschillende vestigingen van de AVM CCLB werkzaam zijn, bleken er variaties te bestaan in de wijze waarop bepaalde posten geboekt moesten worden. Dit heeft bijvoorbeeld geleid tot afstemming binnen de AVM CCLB. Na de ervaringen met deze eerste groepen zijn groepsleden van andere studiegroepen na een korte introductie ook overgegaan tot de aanschaf van het pakket in studiegroepverband. Deze starters hebben eveneens intensieve begeleiding gekregen en geen cursus gevolgd.

Nu zijn de groepen zover dat periode-afsluitingen gemaakt kunnen worden, al of niet met behulp van de boekhouder. De uitvoer van het programma en operationele aanpak van de informatie die eruit komt, heeft nu de aandacht. Door zelf de boekhouding bij te houden op de computer, is het uiteindelijk ook de bedoeling met behulp van deze (management-) informatie de bedrijfsvoering zonodig tijdig bij te sturen.

Toekomst

We hebben de indruk dat computerboekhouden niet voor iedere boer is weggelegd. Maar na wat meer en betere produktbekendheid en met goede begeleiding kunnen meer dan alleen voorlopers of computer-enthousiasten onder de boeren met deze vorm van boekhouden uit de voeten.

De belangrijkste ervaring die studiegroepleden, boekhouders en begeleiders/specialisten opdoen, is dat we met elkaar met dit nieuwe hulpmiddel bij het management van het bedrijf leren omgaan. Boekhouden is overigens maar een deel van de bedrijfsvoering. De DLV, de SEV en de boekhouder/accountant kunnen in samenwerking veel betekenen voor de boer. Wederzijdse specialismen kunnen een integraal geheel vormen. Een eenzijdige claim op waarde, kwaliteit en prijs van voorlichting en dienstverlening is niet in het belang van de boer.